

VAN GOD GESPROKEN

De mooiste preken sinds de Bergrede

Bijeengebracht door

JAAP H. VAN DER LAAN

Vertaald door Hans Vlaanderen e.a.

UITGEVERIJ VESUVIUS
AMSTERDAM

Inhoud

Lectori Salutem 9

Redactionele opmerkingen 13

ORIGENES

Het offer van Abraham 17

Wie is mijn naaste? 29

JOHANNES CHRYSOSTOMUS

De dwaasheid van het kruis 34

AURELIUS AUGUSTINUS

Nederig van hart 51

Het onkruid tussen het graan 54

De tegenstander 58

Honderddrieënvijftig 63

BERNARDUS VAN CLAIRVAUX

Verlangen naar de bruidegom 68

Bij de dood van broeder Humbertus 79

MEESTER ECKHART

De Vader aanbidden 88

Gods rijk nabij 93

Leeg van God 98

MAARTEN LUTHER
Het geloof van de Kanaänitische vrouw 105
Het zaaigoed van de Here God 112

JOHANNES CALVIJN
Het geluk van de mens 120
De eer van God 134

JOHN DONNE
Tweekamp met de dood 141

JACQUES BÉNIGNE BOSSUET
Over ambitie 166

FRIEDRICH SCHLEIERMACHER
De opstanding van Christus en het nieuwe leven 180
Aan het graf van Nathanaël 193

JOHN HENRY NEWMAN
Gods wil, het doel van ons leven 199

CHARLES HADDON SPURGEON
Het boek dat praat 216

ABRAHAM KUYPER
De vloek van het verstand 237

CHRISTOPH BLUMHARDT
Sterf, dan zal Jezus leven! 256

ALBERT SCHWEITZER
Zending 266
Eerbied voor het leven 273

KAJ MUNK
De jongen en zijn moeder 281

Het verloren muntstuk 285
Nieuwjaarsdag 1944 291

DIETRICH BONHOEFFER

Gods verborgen gebod 296
Mozes en Aäron 303
De gevangene van God 309

PAUL TILLICH

Aanvaard 314
Geboren in het graf 325
Wie in mij gelooft... 329

KARL BARTH

Gelukkig de zachtmoedigen 332
Midden onder jullie: jullie God – mijn volk 337
Mijn tijd staat in uw handen 344

RUDOLF BULTMANN

Bidden 351
Het eigenlijke wonder 360

REINHOLD NIEBUHR

Gods voorzienigheid 372

KORNELIS HEIKO MISKOTTE

De ergerlijke nodiging 382

KARL RAHNER

Het lot van Gods zaad 394
De wereld als gelijkenis 399
Hoe God ons verdraagt 402
God in jou verlangt naar God voor jou 406

HELMUT GOLLWITZER

Boetedag 1938 410

Jezus en de overspelige 420

MARTIN LUTHER KING
Een klopp op de deur om middernacht 428

TOM NA A STEP AD
Water uit de rots 440

DOROTHEE SÖLLE
Het gevecht bij de donkere rivier 449

GERRIT HARTVELT
De stem uit het achterhuis 460

HUUB OOSTERHUIS
Lijden en opstanding 468

NICO TER LINDEN
Onze dagen tellen 475

Verantwoording 481

Lijst van vertalers 511

Lectori Salutem

Preken zijn er om gehoord te worden.

Toch is het maar goed dat vanaf het begin vlijtige hoorders hebben opgeschreven wat zij te horen kregen, zodat anderen konden lezen wat zij hadden gemist. Later hebben veel predikers zelf genoteerd wat zij hebben gezegd of wilden gaan zeggen: het manuscript dat zij meenamen de kansel op. Was dit alles niet gebeurd, dan was er veel schoons verloren gegaan.

Maar wat zijn de mooiste?

Het aantal preken dat sinds de Bergrede gehouden is, is niet te tellen. Alleen al in Nederland zijn dat er per jaar ongeveer 300.000, heeft iemand niet zo lang geleden eens uitgerekend. Hoeveel zullen het er wereldwijd zijn, de eeuwen door? Hoe uit die onoverzienbare veelheid een verantwoorde keuze maken?

Iedere bloemlezing draagt de sporen van degene die haar mocht samenstellen. Een andere samensteller zou andere keuzes hebben gemaakt. Waarom geen preek van Edwards of Wesley of Fénelon of Niemöller? Waarom van Barth niet de preek over 'Julie kunnen niet God dienen én de mammon'? Enzovoort.

Ik kan slechts aangeven hoe ik te werk ben gegaan.

Ik ben maar begonnen met een lijstje van wie bekend staan als de grootste predikers. Ik kende hun namen, uit hoofde van mijn beroep. Homiletiek, predikkunde is mijn vak geweest, sinds 1970. En met verschillende predikers ben ik zo vertrouwd geraakt dat ik een redelijk inzicht heb in wat zij aan preken hebben nage-
laten.

Sommigen van hen waren lang van stof: hun preken zouden achttien pagina's of nog meer in beslag nemen; voor anderen zouden vier à vijf pagina's voldoende zijn om te laten zien dat van hen terecht een preek opgenomen is in een bundel met als ondertitel 'De mooiste preken sinds de Bergrede'. Intussen zou dit wel tot scheve verhoudingen leiden. Wat te denken van een ultralange preek van Donne naast een miniatuurpreek van Augustinus? Dan zijn de verhoudingen zoek. Maar hoe dan ook, Donne mocht met zijn klassieke preek 'Death's Duell' in deze bundel niet ontbreken...

Uiteindelijk werd dit de formule. Elke prediker kreeg in beginsel achttien tot twintig pagina's toebedeeld. Dat betekent dat van de meeste theologen twee preken opgenomen konden worden, van sommigen drie, van twee predikers zelfs vier. Slechts enkelen waren zo lang van stof dat zij het in deze bundel met één preek moeten doen. Het uitgangspunt van het vastgestelde aantal pagina's is minder strak gehandhaafd naarmate het heden naderbij komt. Ter afsluiting zijn drie preken opgenomen van drie levende predikers van naam.

Hierbij dan het resultaat: vierenvijftig preken van dertig grote predikers. De meeste preken zijn nooit eerder in het Nederlands vertaald, van enkele kon de bestaande vertaling overgenomen worden.

Dat het bijeenbrengen van al deze preken voor mij een grote vreugde is geweest, is te danken aan het hartelijke meelevan van uitgever Jan Oegema, die het initiatief tot deze uitgave nam; aan de inspirerende samenwerking met de vertalers Hans Vlaanderen, Nienke Vos, Martine Woudt en Rokus Hofstede; aan de welwillendheid van collega's om niet eerder gepubliceerd materiaal ter beschikking te stellen: prof. dr Erik A. de Boer, Prof. Dr Gottfried Orth; aan de bereidheid van collega's om mee te denken over de selectie: prof. dr J. T. Bakker, prof. dr Riemer Roukema, prof. dr Wim Verbaal; aan verschillende instellingen en stichtingen die met financiële bijdragen de uitgave mede mogelijk hebben gemaakt – zodat u al dat moois kunt lezen.

Preken zijn er om gehoord te worden.

Maar bij het verschijnen van deze bloemlezing wens ik graag
de lezer heil!

Jaap H. van der Laan

ORIGENES

Het offer van Abraham

‘Neem je allerliefste zoon van wie je houdt, Isaak.’

GENESIS 22:11-14

GELOVIGEN, jullie zijn tot God genaderd en zien jezelf als gelovige mensen. Luister naar dit verhaal. Denk er zorgvuldig over na hoe het geloof van de gelovigen getest wordt in het verhaal dat ons is voorgelezen.

‘En het gebeurde,’ zegt de Schrift, ‘na deze woorden, dat God Abraham op de proef stelde en tot hem zei: Abraham, Abraham. En hij antwoordde: Hier ben ik.’

Let op alle details die hier beschreven zijn. Want in de details zal iemand die in staat is diep te graven, een schat vinden. Mogelijk liggen zelfs de kostbare sieraden van Gods geheimen verborgen waar je het niet verwacht.

Eerder werd deze man Abram genoemd, maar nergens lezen wij dat God hem bij deze naam heeft aangeropen of tot hem heeft gezegd: ‘Abram, Abram.’ God kon hem namelijk niet aanspreken met een naam die zou worden uitgewist. Maar hij noemt hem bij de naam die hij hem zelf gaf. En hij spreekt hem niet een keer aan met deze naam, maar hij herhaalt die. Wanneer Abraham heeft geantwoord ‘Hier ben ik’, zegt God tegen hem: ‘Neem je allerliefste zoon, van wie je houdt, Isaak, en offer hem aan mij. Ga naar het hoger gelegen gebied en breng hem daar als brandoffer op een van de bergen, die ik je zal tonen.’

God had zelf aan hem uitgelegd waarom hij hem zijn naam had gegeven en hem Abraham had genoemd: ‘Ik heb je gemaakt

Datum en plaats onbekend; tussen ca. 231-254.

tot een vader van vele volken.' God deed hem deze toezegging toen hij zijn zoon Ismaël al had, maar hij kreeg de verzekering dat de belofte in vervulling zou gaan door een zoon die uit Sara geboren zou worden. Daarom was zijn hart in liefde voor zijn zoon ontbrand: deze was niet alleen zijn nageslacht, maar belichaamde ook de hoop die de belofte in zich droeg. In deze zoon liggen voor hem grote en wonderbaarlijke beloften besloten. Dankzij deze zoon wordt hij Abraham genoemd. En nu krijgt Abraham van God het bevel om deze zoon als brandoffer te offeren op een van de bergen.

Wat doet dat met jou, Abraham? Wat voor gedachten komen er in je op? God heeft een woord gesproken dat jouw geloof kan vernietigen en op de proef stelt. Wat zeg je ervan? Wat denk je? Protesteer je? Maakt het door je hoofd: als mij in Isaak een belofte is gedaan en ik offer hem als brandoffer, dan heb ik van die belofte niets meer te verwachten? Of denk je eerder: het is onmogelijk dat hij die de belofte gedaan heeft, liegt; wat er ook gebeurt, de belofte blijft?

Maar ik, onbelangrijk als ik ben, kan natuurlijk niet de overwegingen van zo'n grote aartsvader doorgronden en weten welke gedachten het woord van God, dat werd gesproken om hem te beproeven, bij hem opriep. Ik kan niet weten wat zijn ziel te verduren kreeg, toen hij het bevel ontving zijn eniggeborene te slachten. Toch geloof ik dat de apostel door de Geest te weten kwam welke gevoelens en gedachten er in Abraham omgingen, want de geest van de profeten is in de macht van de profeten. Hij maakte dit duidelijk door te zeggen: 'Door zijn geloof heeft Abraham niet geaarzeld, toen hij zijn eniggeborene moest offeren, die borg stond voor de belofte. Hij geloofde namelijk dat God bij machte was hem uit de doden op te wekken.'

Zo heeft de apostel dus de overwegingen van de gelovige man aan ons overgebracht. Daaruit blijkt dat het geloof in de opstanding toen al, ten tijde van Isaak, begon te leven. Abraham hoopte dat Isaak opgewekt zou worden en geloofde dat wat tot dan toe niet gebeurd was, in de toekomst zou plaatsvinden.

Hoe is het dus mogelijk dat er zonen van Abraham zijn die niet

geloven wat er met Christus gebeurd is, terwijl Abraham geloofde dat het met Isaak zou gebeuren! Sterker nog: Abraham wist dat hij als beeld van een toekomstige werkelijkheid diende. Hij wist dat Christus uit zijn zaad geboren zou worden om geofferd te worden als het ware offer voor de hele wereld. Hij wist dat hij uit de doden zou worden opgewekt.

Maar ondertussen zegt de Schrift: 'God stelde Abraham op de proef en zei tegen hem: Neem je allerliefste zoon van wie je houdt, Isaak.'

Het was blijkbaar niet voldoende om alleen over een 'zoon' te spreken, want er wordt toegevoegd 'allerliefste'. Dat zij zo. Maar waarom wordt dan ook nog aangevuld 'van wie je houdt'? Laat toch het gewicht van de beproeving tot je doordringen! Door liefdevolle en tedere uitdrukkingen, die steeds worden herhaald, worden de gevoelens van de vader opgewekt. Als de herinnering aan de liefde is gewekt, deinst de rechterhand van de vader ervoor terug de zoon te offeren. En zo blijkt het gehele leger van het lichaam weerstand te bieden aan het geloof van de geest.

Daarom zegt de Schrift: 'Neem je allerliefste zoon van wie je houdt, Isaak.' Het moge zo zijn, Heer, dat u de vader aan de zoon herinnert, maar u voegt daaraan nog toe 'allerliefste', wanneer het gaat om degene die op uw verzoek geslacht moet worden. Dat zou toch voldoende moeten zijn om de vader te kwellen? Toch komt u opnieuw met een aanvulling: 'van wie je houdt'. Hierdoor ontstaat er voor de vader een driedubbele kwelling. Waarom is het dan nodig dat u ook nog vermeldt: 'Isaak'? Wist Abraham soms niet dat zijn allerliefste zoon, van wie hij hield, Isaak werd genoemd? En waarom wordt het juist op dit moment toegevoegd? Opdat Abraham zich herinnerde dat u tot hem had gezegd: 'Naar Isaak zal jouw nageslacht worden genoemd en in Isaak zullen voor jou de beloften worden vervuld.' De herinnering aan de naam moet dus leiden tot wanhopige twijfel aan de beloften die in verband met de naam waren gedaan.

Maar het geschiedde, omdat God Abraham op de proef stelde.

Wat gebeurde er vervolgens? ‘Ga,’ zegt de Schrift, ‘naar het hoger gelegen gebied, naar een van de bergen, die ik je zal tonen, en daar moet je hem offeren als brandoffer.’

Besef hoe de beproeving stap voor stap toeneemt. ‘Ga naar hoger gelegen gebied.’ Was het niet mogelijk dat Abraham eerst met zijn zoon naar hoger gelegen gebied werd gevoerd en eerst naar de berg werd gebracht, die de Heer had uitgekozen? Had hij niet daar tegen hem kunnen zeggen dat hij zijn zoon moest offeren? Maar nee. Eerst werd hem gezegd dat hij zijn zoon moest offeren en daarna ontving hij het bevel naar het hoger gelegen gebied te gaan en de berg te beklimmen. Hoe moeten wij dit duiden?

Het is de bedoeling dat hij, terwijl hij wandelt en naarmate de reis vordert, gedurende die hele tocht innerlijk verscheurd wordt door gedachten. Het is de bedoeling dat hij gemarteld wordt door enerzijds het dwingende bevel en anderzijds de ware liefde voor zijn eniggeborene, die met het bevel strijdig is. De reis wordt hem dus opgelegd, zelfs de beklimming van de berg, met de bedoeling dat gevoel en geloof de ruimte krijgen om te wedijveren. De liefde voor God en de liefde voor het lichaam moeten de strijd aangaan, evenals de hang naar het huidige bestaan en de hoop op toekomstige goede gaven.

Hij wordt dus naar hoger gelegen gebied gestuurd, maar voor een aartsvader die zo'n grote taak voor de Heer gaat volbrengen, is ‘hoger gelegen gebied’ niet genoeg. Dus krijgt hij ook het bevel een berg te beklimmen, opdat hij als het ware, meegevoerd door het geloof, aardse zaken achter zich zal laten en zal opstijgen tot het hemelse.

‘Dus Abraham stond ’s ochtends op, zadelde zijn ezelin en hakte hout voor het brandoffer. Hij nam zijn zoon Isaak en twee slaven en bereikte de plek waarover God tot hem gesproken had, op de derde dag.’

Abraham stond ’s ochtends op. Dat de aanduiding ‘des ochtends’ is toegevoegd, wil misschien zeggen dat het eerste licht was doorgebroken in zijn hart. Hij zadelde zijn ezelin, zorgde voor hout en nam de jongen mee. Hij neemt geen bedenktijd, verzet zich niet,

hij voert met niemand overleg, maar begint meteen aan de reis.

‘En hij bereikte,’ zegt de Schrift, ‘de plaats waarover de Heer tot hem gesproken had, op de derde dag.’ Ik ga nu even niet in op de symbolische betekenis van ‘de derde dag’, maar ik richt me op de wijsheid en het beleid van degene die beproefde. Zo was er blijkbaar nergens in de buurt een geschikte berg te vinden, hoewel alles zich afspeelde in bergachtig gebied. De reis kreeg een lengte van drie dagen en gedurende drie volle dagen werd het innerlijk van de vader gemarteld door alsmaar terugkerende zorgen. Tijdens die lange tijdspanne keek de vader naar zijn zoon en at hij met hem. De jongen lag al die nachten in de armen van de vader, rustend tegen zijn borst, slapend op zijn schoot.

Besef hoe de beproeving in hevigheid toenam. De derde dag past altijd bij goddelijke geheimen. Immers, toen het volk uit Egypte was weggetrokken, bracht het op de derde dag een offer aan God en op derde dag was het gereinigd. Ook de opstanding van de Heer vond plaats op de derde dag en vele andere mysterieuze gebeurtenissen worden binnen die termijn voltrokken.

‘Toen Abraham opkeek,’ zegt de Schrift, ‘zag hij de plaats van verre en hij zei tegen zijn slaven: Blijf hier zitten bij de ezelin. De jongen en ik zullen daarheen gaan en als wij God vereerd hebben, zullen wij naar jullie terugkeren.’

Hij liet de slaven achter. Zij mochten namelijk niet met Abraham omhoogklimmen naar de plaats die God voor het brandoffer had aangewezen. Dus zegt hij: ‘Blijf hier zitten. Het kind en ik zullen gaan. En als wij God vereerd hebben, zullen wij naar jullie terugkeren.’ Zeg mij, Abraham, spreek je de waarheid als je tegen de slaven zegt dat je gaat vereren en met het kind zult terugkeren, of bega je een vergissing? Als je de waarheid spreekt, ben je niet van plan hem als brandoffer te offeren. Aan de andere kant past een vergissing niet bij zo’n grote aartsvader. Wat zegt deze uitspraak over wat zich in jouw innerlijk afspeelt?

‘Ik spreek de waarheid,’ zegt hij, ‘én ik offer mijn zoon als brandoffer.’ Daarom draag ik immers het hout. Maar ik keer ook met hem naar jullie terug. Want ik geloof en mijn geloof zegt dat God bij machte is hem uit de doden op te wekken.

Hierna, zegt de Schrift, 'nam Abraham het hout voor het brandoffer en legde het op zijn zoon Isaak. Met zijn handen pakte hij de benodigdheden voor het vuur en zijn zwaard. En tegelijkertijd reisden zij af.'

Dat Isaak zelf het hout voor het brandoffer draagt, is een voorafschaduwing van Christus die zelf zijn eigen kruis torste. Maar het dragen van het hout voor het brandoffer is ook de taak van de priester. Hij wordt dus zowel offer als priester. Voorts wijst de toevoeging 'en zij reisden samen tegelijkertijd af' op het volgende. Toen Abraham op het punt stond te offeren en de benodigdheden voor het vuur en zijn zwaard droeg, liep Isaak niet achter hem, maar naast hem. Zo wordt duidelijk dat zij gezamenlijk het priesterschap uitoefenen.

Wat gebeurde er daarna? De Schrift zegt: 'Isaak zei tegen zijn vader Abraham: Vader.' Dit woord, op dat moment door de zoon uitgesproken, is een woord van beproeving. Stel je voor! Hoe heftig bracht de zoon, die geofferd moest worden, het binnenste van de vader in beroering met dit woord! En al was Abraham onwankelbaar in zijn geloof, toch antwoordde hij met een stem vol gevoel: 'Wat is er, mijn zoon?' Die zei: 'Kijk, er is vuur en er is hout, maar waar is het schaap voor het brandoffer?' Hierop antwoordde Abraham: 'God zal zelf voorzien in een schaap voor zijn eigen brandoffer, mijn zoon.'

Dit antwoord van Abraham, zo zorgvuldig en behoedzaam, ontroert mij. Ik weet niet wat hij in de geest zag. Hij spreekt immers niet in de tegenwoordige, maar in de toekomstige tijd. Als hij zegt 'God zal zelf voorzien in zijn eigen schaap', antwoordt hij zijn zoon met een uitspraak over de toekomst, terwijl deze een vraag stelt over het heden. Want is het niet zo dat 'God zelf zal voorzien in zijn eigen schaap' door de persoon van Christus? Immers, de wijsheid heeft zelf haar eigen huis gebouwd en hij heeft zichzelf vernederd tot in de dood. En je zult ontdekken dat alles wat over Christus te lezen is, niet uit noodzaak, maar uit vrije wil gebeurd is.

'Ze gingen dus samen verder en kwamen op de plek waarover God met hem gesproken had.'

Toen Mozes gekomen was bij de plek die God aan hem had laten zien, kreeg hij geen toestemming verder te klimmen. Want van tevoren was hem gezegd: 'Maak de riemen van je schoenen los en doe je schoenen van je voeten.' Niets van dat al wordt gezegd tegen Abraham en Isaak. Zij klimmen verder en trekken hun schoenen niet uit. Een verklaring hiervoor is misschien gelegen in het feit dat Mozes, al was hij een groot man, toch uit Egypte was gekomen en de boeien van de sterfelijkheid om zijn voeten hing. Maar bij Abraham en Isaak is dat niet het geval en zij 'komen bij de plaats'.

Abraham bouwt een altaar, legt het hout op het altaar, bindt de jongen vast en bereidt zich voor hem te slachten.

Velen van jullie, hier in Gods kerk, luisteren hiernaar, terwijl jullie zelf vader zijn. Wat denk je? Zou iemand van jullie zo veel standvastigheid en zo veel geestkracht uit dit verhaal kunnen halen dat hij Abraham tot voorbeeld zou nemen en zich zijn grootmoedigheid voor ogen zou houden? Vooral als het gaat om de eniggeborene, de geliefde zoon. Want toevallig raakt hij die zoon wel kwijt aan de dood: de dood die ons gedeelde lot is en die wij allemaal moeten ondergaan.

Maar zo'n daad van geestkracht wordt niet van jou geëist. Je hoeft je zoon niet vast te binden en vast te snoeren. Je hoeft je zwaard niet op te heffen om in hoogst eigen persoon je eniggeborene te slachten. Al die handelingen worden niet van jou gevraagd. Maar wees dan tenminste standvastig, bedachtzaam van geest, geworteld in het geloof en breng met blijdschap je zoon in aanraking met God. Zorg dat je de priester bent van het leven van je zoon. En bedenk daarbij dat het ongepast is wanneer een priester, die God een offergave brengt, in huilen uitbarst.

Wil je zeker weten dat dit van jou geëist wordt? In het evangelie zegt de Heer: 'Als jullie zonen van Abraham zouden zijn, zouden jullie de handelingen van Abraham uitvoeren.' Kijk, dit is een handeling van Abraham. Jullie moeten doen wat Abraham deed, maar niet met droefheid. 'Immers, God houdt van degene die blijmoedig geeft.' Als jullie zo beschikbaar zijn voor God, zal ook tegen jullie gezegd worden: 'Klim naar hoger gelegen gebied, naar

een berg die ik je zal tonen, en breng daar je zoon ten offer aan mij.' Offer je zoon niet in de diepten der aarde, noch in een dal van tranen, maar op hoge en verheven bergen. Laat zien dat het geloof in God sterker is dan de liefde voor het aardse. De Schrift zegt immers dat Abraham hield van zijn zoon Isaak, maar dat hij de liefde voor God verkoos boven de liefde voor het aardse. Hij vond de grond van zijn bestaan niet diep in het aardse, maar diep in Christus, dat wil zeggen diep in het Woord van God, dat waarheid en wijsheid is.

'En Abraham,' zegt de Schrift, 'streckte zijn hand uit om het zwaard te pakken en zijn zoon te slachten. Maar een engel van de Heer riep hem vanuit de hemel en zei: "Abraham, Abraham." En hij sprak: "Hier ben ik." Toen zei de engel: "Hef je hand niet op tegen de jongen en doe hem niets. Want nu weet ik dat je de Heer vreest."'

Naar aanleiding van deze dialoog wordt ons gewoonlijk voorgesteld dat God zegt dat hij nu weet dat Abraham hem vreest, alsof hij dat tevoren niet wist. Maar God wist het en het was niet verborgen voor hem, want hij weet alles voordat het gebeurt. Maar voor jou is dat zo opgeschreven. Want je gelooft wel in God, maar als je geen daden van geloof verricht en je niet aan alle voorschriften, ook de moeilijke, houdt, als je geen offer brengt en laat zien dat je God verkiest boven je vader, je moeder en je kinderen, dan word je niet gezien als iemand die God vreest en zal men niet over jou zeggen: 'Nu weet ik dat je God vreest.'

Er wordt verteld dat een engel tot Abraham sprak, maar in het vervolg blijkt duidelijk dat deze engel de Heer is. Op grond daarvan meen ik dat, zoals hij onder de mensen is verschenen in de gestalte van een mens, hij ook onder de engelen is verschenen in de gestalte van een engel. En de engelen, naar zijn voorbeeld, verheugen zich in de hemel 'over één zondaar die berouw toont' en prijzen de vooruitgang van de mensen. Zij houden als het ware toezicht op onze zielen. 'Zolang wij nog klein zijn,' dienen zij voor ons als 'begeleiders en raadgevers tot het moment dat door God van tevoren is bepaald'. Dus zeggen zij bij de vooruitgang die een ieder van ons boekt: 'Nu weet ik dat jij God vreest.'

Stel, ik heb het voornemen om als martelaar te sterven. Op grond daarvan zou een engel niet kunnen zeggen: 'Nu weet ik dat jij God vreest.' Immers, alleen aan God is een voornemen van het hart bekend. Maar als ik nader tot de strijd en mijn belijdenis moedig afleg, als ik alles wat mij wordt aangedaan, standvastig onderga, dan kan de engel, om mij te bevestigen en te sterken, zeggen: 'Nu weet ik dat jij God vreest.'

Maar deze woorden werden tot Abraham gesproken en van hem wordt vermeld dat hij God vreesde. Waarom? Omdat hij zijn zoon niet spaarde. Laten wij dit gegeven nu eens vergelijken met de woorden van de apostel, wanneer hij over God zegt: 'Hij die zijn eigen zoon niet heeft gespaard, maar hem voor ons allen heeft overgegeven.' Wees je ervan bewust dat God vanuit een grootse vrijgevigheid wedijvert met de mensen. Zo was Abraham bereid zijn sterfelijke zoon aan God ten offer te brengen, terwijl deze uiteindelijk niet hoefde te sterven. God daarentegen heeft zijn onsterfelijke zoon ten behoeve van de mensen overgegeven aan de dood.

Wat moeten wij hiervan zeggen? Wat kunnen wij aan God geven als dank voor alles wat hij ons gegeven heeft? God de Vader heeft omwille van ons zijn eigen zoon niet gespaard. Wie van jullie, denk je, zal op een dag de stem van de engel horen zeggen: 'Nu weet ik dat jij God vreest, omdat jij je zoon niet gespaard hebt', of je dochter of je vrouw? Wie van jullie heeft wereldse eer of aardse ambities opgegeven en staat onverschillig tegenover dergelijke zaken? Heb je dat allemaal als drek beschouwd om Christus te winnen? Heb je alles verkocht en aan de armen gegeven en ben je het woord van God gevolgd? Wie van jullie zal van de engelen bovengenoemde uitspraak te horen krijgen? Ondertussen hoort Abraham die uitspraak en wordt tegen hem gezegd: 'Je hebt je geliefde zoon niet gespaard omwille van mij.'

'En toen hij opkeek,' zegt de Schrift, 'zag Abraham een ram die met zijn horens vastzat in de struiken.'

Ik heb, geloof ik, eerder gezegd dat Isaak een beeld is van Christus, maar de ram lijkt evenzeer een beeld van Christus. Het loont

de moeite te ontdekken hoe beide beelden betrekking hebben op Christus: Isaak die niet geslacht is en de ram die wel geslacht is. Christus is het Woord van God en het Woord is vlees geworden. Het ene element in Christus is goddelijk en het andere element is afkomstig uit de menselijke natuur, uit de moederschoot van een maagd. Dit betekent dat Christus wel lijdt, maar dat gebeurt in het lichaam. Hij onderging de dood, maar in zijn hoedanigheid als 'vlees'.

De ram is hiervan het beeld. Zo heeft Johannes ook gezegd: 'Zie, het lam van God. Zie hem die de zonde van de wereld op zich neemt.' Maar het Woord bleef bestaan in onvergankelijkheid. Hier gaat het om Christus naar de geest en van hem is Isaak het beeld. Daarom is hij zowel offer als priester. Immers, naar de geest brengt hij een offer aan de Vader en naar het vlees wordt hij zelf op het altaar van het kruis geofferd. Er is namelijk niet alleen over hem gezegd 'Zie, het lam Gods. Zie hem die de zonde van de wereld op zich neemt', maar ook: 'Gij zijt priester tot in eeuwigheid naar de orde van Melchisedek.'

Maar laten we terugkeren tot ons verhaal: de ram zit vast, met zijn horens in de struiken.

'En hij nam,' zegt de Schrift, 'de ram en offerde hem als brandoffer in plaats van zijn zoon Isaak. En Abraham noemde die plaats: De Heer heeft gezien.'

Het is duidelijk dat de weg naar geestelijk inzicht openstaat voor wie het vermogen heeft te luisteren. Alles wat is gebeurd, is gericht op het ware zien. Daarom wordt gezegd: 'De Heer heeft gezien.' Maar de wijze waarop de Heer ziet, is geestelijk en het doel is dat ook jij de dingen die opgeschreven zijn, geestelijk ziet. En omdat er in God niets lichamelijks is, moet ook jij in al deze dingen niets lichamelijks nastreven. Ook jij kunt op geestelijke wijze een zoon als Isaak voortbrengen, wanneer je ermee begint de vrucht van de Geest te verwerven: vreugde en vrede.

Uiteindelijk zul je een zoon voortbrengen, op het moment dat in jouw ziel al het vrouwelijke is verdwenen. Zo ging het ook bij Sara, over wie geschreven is dat zij Isaak baarde toen al het vrouwe-

lijke uit haar verdwenen was. Je mag niets vrouwelijks of verwijfde meer vasthouden in je ziel, maar je moet manmoedig handelen en manmoedig je lendenen omgorden. Laat je borst beschermd zijn door het pantser van de rechtvaardigheid. Zorg dat je uitgerust bent met de helm van het heil en het zwaard van de geest.

Als het vrouwelijke dus ophoudt te bestaan in je ziel, zul je, met deugd en wijsheid als vrouw, een zoon voortbrengen: vreugde en blijdschap. Maar die vreugde breng je pas voort als je 'alles wat jou in verschillende beproevingen overkomt, als vreugde beschouwt'. En die vreugde breng je als offer aan God. Immers, wanneer je God met blijdschap nadert, geeft hij je weer terug wat je had aangeboden en hij zegt: 'Jullie zullen mij weer zien en jullie hart zal zich verheugen en jullie vreugde zal niemand van jullie wegneemen.' Zo zul je dus in veelvoud terugkrijgen wat je aan God geofferd hebt.

Iets dergelijks, zij het door middel van een ander beeld, wordt in de evangeliën verteld. In een gelijkenis wordt gezegd dat iemand een talent ontving om daarmee handel te drijven en voor de heer des huizes geld te verdienen. Als je nu de vijf talenten, die tot tien vermeerderd zijn, meebrengt, worden die aan jou gegeven, aan jou overgelaten. Hoor maar wat de Schrift zegt: 'Jullie moeten hem het talent ontnemen en het geven aan hem die de tien talenten heeft.' Zo lijkt het er dus op dat wij handel drijven voor God. Maar de opbrengst van de handel valt ons toe. Het heeft er de schijn van dat wij aan God offers brengen, maar alles wat wij aanbieden, wordt ons teruggegeven. Immers, God heeft niets nodig en hij wil juist dat wij rijk zijn. Hij verlangt ernaar dat wij verder komen door alles wat wij meemaken.

Dit wordt ons ook als beeld getoond in het verhaal over Job. Hij verloor namelijk alles omwille van God, terwijl hij eerst rijk was. Maar hij kwam goed door de strijd van het lijden heen en bleef in alles wat hij onderging, grootmoedig overeind en zei: 'De Heer heeft gegeven, de Heer heeft ontnomen. Zoals het de Heer behaagde, is het gebeurd. De naam des Heren zij geprezen.' Daarom wordt aan het einde over hem geschreven: 'Hij ontving het dubbele van alles wat hij verloren had.'

Je ziet wat het betekent om iets te verliezen omwille van God: je krijgt het in veelvoud terug. Maar de evangeliën beloven nog meer. Daar wordt de belofte gedaan in honderdvoud en daarbij wordt het eeuwige leven in Christus Jezus onze Heer beloofd. Van hem zijn de heerlijkheid en de macht in de eeuwen der eeuwen.

vertaling: Nienke Vos